

~ ЧАСТИНА 1 ~

РОЗДІЛ 1

Домівка мого дитинства

Першим місцем, яке я можу чітко згадати, була велика приємна лука з чистим ставком посередині. Над ставком схилялися кілька тінистих дерев, а посередині водойми росли очерет і латаття. Ми дивилися на розоране поле поверх огорожі з одного боку, а з другого, поверх воріт, — на будинок нашого господаря, який стояв біля узбіччя. Над лукою був ялиновий гай, а внизу протікав струмок, над яким нависав крутий берег.

Коли я був маленький, то харчувався маминим молоком, бо ще не міг їсти траву. Вдень я бігав поруч із нею, а вночі лежав біля неї. У спеку ми зазвичай стояли біля ставка у затінку дерев, а коли було холодно, то знаходили прихисток у приємній теплій стайні біля гаю.

Коли я підріс настільки, що вже міг їсти траву, мама вийшла на роботу і поверталася тільки ввечері.

На луці, крім мене, було шість молодих лошат. Вони були старші; деякі з них зростом майже догнали дорослих коней. Я часто залюбки бігав із ними; ми щодуху ганяли чвалом* навколо поля. Іноді наша гра

* Чвал — швидкий біг навскач; галоп. (Тут і далі прим. ред.).

Домівка мого дитинства

була досить жорстка, адже під час бігу лошаки часто кусалися й хвищалися.

Одного разу, коли я дістав чимало копняків, мати іржанням підкликала мене до себе і сказала:

— Хочу, щоб ти запам'ятав мої слова. Лошата, які тут живуть — дуже хороші, але вони є лошатами візничих коней, і, звичайно, не навчалися хороших манер. Ти маєш шляхетне походження і пристойне виховання. Твій батько добре відомий у цих краях, а твій дід два роки тому виборов кубок на перегонах у Ньюмаркеті. Твоя бабуся мала найприємнішу вдачу з усіх коней, яких я знала у своєму житті, і, гадаю, ти ніколи не бачив, щоб я хвищала або кусала когось. Я сподіваюся, що ти виростеш ніжним і добрим, і ніколи не засвоюватимеш поганих манер; виконуй свою роботу з доброю волею, як слід піднімай ноги, коли біжиш риссю*, і ніколи не кусай і не хвищай нікого навіть у грі.

Я назавжди запам'ятав мамині настанови. Я знав, що вона мудра стара конячка, і наш господар дуже її цінував. Її звали Герцогинею, але господар часто називав її Ладою.

Наш господар був добрий і лагідний чоловік. Він смачно нас годував, дбав про наше житло й не шкодував для нас доброго слова; він розмовляв із нами так само ласкаво, як із власними дітьми. Ми всі захоплювалися ним, і матуся його дуже любила. Коли вона бачила його біля воріт, то радісно зітхала й підходила до нього. Він її чухав, гладив і казав: «Ну, старенька Ладо, як там твій маленький Чорнявий?» Я був геть увесь чорного кольору, тому він назвав мене Чорнявим. А ще він частував мене дуже смачним хлібом, а часом навіть морквою. Всі коні підходили до нього, але мені здається, що нас він любив найдужче. У базарний день мама завжди возила його в місто у легкій двоколці.

* Рись — швидкий алюр.

Чорний Красунчик

А ще був такий сільський хлопчина-наймит, Дік, — він іноді з'являвся на нашому полі, щоб поласувати ожиною з огорожі. Наївшись досхочу, він починав те, що називав «забавою з жеребцями», кидаючи в них камінням і палками, щоб змусити бігати чвалом. Ми не надто зважали на нього, бо могли втекти геть; але іноді він таки поцілював у нас каменем і ранив.

Якось Діка так захопила ця гра, що він не помітив на сусідньому полі господаря, який спостерігав за ним. Перестрибнувши через тин, він схопив Діка за руку і так зацідив йому у вухо, що той аж заревів од болю й подиву. Щойно побачивши господаря, ми підійшли ближче подивитися, що відбувається.

— Капосний хлопець! — сказав він, — капосний хлопець, який ображає лошат! Не вперше і не вдруге, але це було востаннє. Тож забирай свої гроші і паняй додому, щоб очі мої тебе на фермі не бачили!

Тож ми більше ніколи не бачили Діка. Старий Деніел, доглядач коней, як і господар, також був добрий до нас, тож ми почувалися щасливими.

Полювання

Незадовго до того, як мені виповнилося два роки, сталося дещо, що я запам'ятав на все життя. Була рання весна; вночі трохи приморозило, і легкий туман ще висів над лісами та луками. Я разом з іншими лошатами пасся в низині, аж раптом ми почули оддалік собачий гавкіт. Найстарший з лошат підвів голову, нашорошив вуха і сказав:

— Там хорти! — і рвучко зірвався з місця. Ми всі помчали за ним нагору, звідки можна було глянути поверх огорожі й роздивитися поле. Моя мама й старий верховий кінь нашого господаря теж стояли поруч і, здавалося, чудово розуміли, що відбувалося.

— Мисливці напали на слід зайця, — сказала мама, — і якщо вони попрямують цим шляхом, то ми побачимо полювання.

Незабаром на сусідньому полі молодій пшениці з'явилася зграя собак. Доти я ніколи не чув подібних звуків. Не можна сказати, що собаки гавкали, вили чи скиглили; вони видавали безперервне «Йо! Йо-о-о! Йо! Йо-о-о!» на найвищій ноті. За ними з'явилося багато вершників, деякі — у зелених куртках, і всі вони щодуху скакали чвалом. Старий кінь форкнув і збуджено зиркнув на них, а ми, лошата, відчували нестримне бажання приєднатися до них, але вони швидко зникли в полях нижче. Потім вони, вочевидь, зупинилися; собаки перестали гавкати й забігали туди-сюди, нюхаючи землю.

Чорний Красунчик

— Вони загубили слід, — мовив старий кінь. — Можливо, зайцю вдасться втекти.

— Якому зайцю? — спитав я.

— О! Я не знаю, якому зайцю; цілком можливо, що то один із наших лісових зайців. Людей і собак влаштує будь-який заєць, аби за ним можна було бігти.

Незабаром собаки знову завели своє «Йо! Йо-о-о!», і знову зірвалися з місця й помчали до нашої луки — туди, де крутий берег і тин нависають над струмком.

— Зараз ми побачимо зайця, — сказала мама; й за мить повз нас у напрямку лісу промчав ошалілий від переляку заєць. Собаки кинулися за ним, пролетіли понад берегом, перескочили потік і помчали полем, а мисливці — шестеро чи восьмеро — за ними. Заєць спробував проскочити крізь огорожу; але вона виявилася занадто щільною, тож він різко розвернувся, щоб вибігти на дорогу, та було вже пізно. Собаки з диким гавкотом уже були поруч. Ми почули останній зойк вуханя. Один із мисливців під'їхав і відігнав собак, які миттю розірвали б його на шматки. Він ухопив зайця за скривавлену ногу, чим потішив усіх джентльменів.

Вражений побаченням, я спершу навіть не зауважив, що відбувається біля струмка; а там розгорнулася сумна сцена. Два коні впали, один намагався виборсатися з потоку, а другий стогнав на траві. Один із вершників виходив забрюханий з води, інший, юнак, лежав нерухомо.

— Він зламав шию, — сказала мама.

— Так йому й треба, — додав один із жеребців.

Я подумав те саме, але мама не погодилася з нами.

— Ні, — сказала вона, — ви не повинні так говорити. Втім, я хоч і стара конячка, і бачила й чула багато, та ніколи не могла збагнути, чому люди так люблять цей спорт. Вони часто травмуються самі, постійно

Чорний Красунчик

псують хороших коней, витоптують поля, і все заради якогось зайця, або лисиці, або оленя, яких вони могли б завиграшки здобути якимсь іншим способом. Але ми всього лише коні, тож нам цього не збагнути.

Поки мати це говорила, ми стояли й дивилися. Багато вершників підбігло до юнака; мій господар, що саме нагодився, перший підняв потерпілого. Юнак захилив голову, руки його звисали донизу, обличчя чоловіків посерйознішали. Всі притихли; навіть собаки не скавуліли, неначе відчували, що щось не так. Його понесли до будинку нашого господаря. Згодом я почув, що це молодий Джордж Гордон, єдиний син сквайра*, прекрасний, ставний юнак і гордість своєї сім'ї.

Далі було багато їзди у всіх напрямках до лікаря, до коновала, і, звісно, до сквайра Гордона, щоб повідомити йому про нещастя з його сином. Коли містер Бонд, коновал, прийшов подивитися на чорного коня, що лежав на траві, він помацав його всюди й похитав головою: одна з ніг була зламана. Потім хтось побіг до будинку нашого господаря й повернувся з пістолетом. Пролунав гучний постріл, запала тиша; чорний кінь більше не рухався.

Моя мати дуже засмутилася; вона сказала, що знала цього коня багато років, і що його звали Роб Рой. Він був хорошим конем і не мав жодної вади. Більше вона ніколи не з'являлася на цій частині поля.

За кілька днів ми почули протяжний голос церковного дзвону і, зазираючи поверх воріт, побачили довгий дивний чорний екіпаж, оббитий чорною тканиною; везли його чорні коні. За ним прямувала довга вервечка екіпажів, усучіль чорних, а дзвін усе звучав і звучав. Молодого Гордона везли на церковне подвір'я, щоб поховати. Він більше ніколи не їздитиме верхи. Що вони зробили з Роб Роєм, я ніколи не дізнався; але все це було заради одного маленького зайця.

* Сквайр — англійський землеволодільник.

Мене об'їжджають

Я зростав і перетворювався на гарного коня. Моя шкура стала гладенькою і м'якою, насиченого чорного кольору. Я мав білу пляму біля копита й гарну білу зірку на лобі. Я вважався дуже гарним; господар не хотів продавати мене, аж поки мені не виповнилося чотири роки. Він казав, що хлопці не повинні працювати, як чоловіки, а лошата — як коні, аж поки не виростуть.

Коли ж мені виповнилося чотири роки, подивитися на мене приїхав сквайр Гордон. Він зазирнув мені в очі, в рота, оглянув мої ноги й помацав усюди, а потім мені довелося ходити перед ним кроком і риссю й бігти чвалом. Схоже, я йому сподобався, і він сказав: «Якщо його об'їздити як слід, буде дуже добрий кінь». Господар відповів, що сам об'їздить мене, бо не хоче, щоб я злякався або зазнав болю. Він не став гаяти часу, і вже наступного дня розпочав.

Можливо, не всі знають, як об'їжджають коней, тож я розповім. Об'їздити коня означає навчити його носити сідло й вуздечку, а також везти на спині чоловіка, жінку або дитину; притому йти треба саме так, як вони хочуть, і йти спокійно. Крім того, кінь має навчитися носити хомут, шлею та іншу упряж, і стояти спокійно, поки все це на нього надягають. Також потрібно призвичаїтися до того, що ззаду прикріплено візок або екіпаж, тож кінь не може рушити з місця, не потягнувши його за собою; і йти потрібно швидко або повільно —

Чорний Красунчик

залежно від того, як бажає візник. Кінь не має реагувати ні на що з того, що бачить навколо, не має розмовляти з іншими кіньми, кусатися, хвицатися або чинити будь-що на власний розсуд — лише завжди слухатися господаря, навіть коли дуже втомлений або голодний. І, що найважче, коли кінь запряжений, він не може ані підстрибнути від радості, ані прилягти від втоми. Отже, як ви бачите, об'їждження коня — це неабищо.

Я, звичайно, давно вже звик до повода і недоуздка*, і до того, щоб спокійно поводитися на полях і луках, та мені ще належало призвичаїтися до вудил і вуздечки. Мій господар, як завжди, дав мені трохи вівса, і після тривалого вмовляння, вклав мені в рота мундштук і закріпив вуздечку. Та все одно це було вельми неприємно! Ті, кому в рота ніколи не вставляли вудил, і гадки не мають, яке це неприємне відчуття. Великий шматок холодної твердої сталі з людський палець завтовшки втискають вам у рота, між зубами і язиком; при цьому кінці стриміють з кута рота й міцно тримаються там на ремнях, що охоплюють вашу голову й проходять під горлом, навколо носа й під нижньою щелепою, тож ви нізащо в світі не можете позбутися цієї неприємної важкої штуки. Тяжко! О так, дуже тяжко! Однак мене трохи заспокоювала думка, що мати завжди носила вудила, коли виїжджала, та й решта дорослих коней також. Отже, за допомогою смачного вівса, пестоців, доброго ставлення й ласкавих слів мого господаря, я зрештою пристосувався до мундштука й вуздечки.

* Недоуздок — вуздечка без вудил.

Мене об'їджаяють

Потім настала черга сідла, але це вже було не так страшно. Поки старий Деніел тримав мою голову, господар дуже м'яко прилаштував сідло мені на спину й затягнув підпруги знизу, весь цей час пестячи мене й промовляючи до мене приємні слова. Потім мені знову дали кілька пригоршень вівса й трохи поводили кроком; і так тривало щодня, поки я не звик чекати вівса — й сідла разом із ним. Нарешті одного ранку господар осідлав мене й проїхався на мені верхи по м'якій траві луки. Це, звісно, було дещо дивне відчуття, але маю сказати, що водночас я неабияк пишався, що везу свого господаря. Він і далі їздив на мені майже щодня, і невдовзі я звик до цього.

Наступною неприємністю, з якою мені довелося зіткнутися, стали залізні підкови; спочатку це теж було дуже важко. Мій господар пішов до кузні разом зі мною, аби простежити, щоб я не схарапудився й не одержав травми. Коваль почергово брав мої ноги і трохи підрізав копита. Боляче не було, тож я спокійно стояв, поки він не зробив усе, що треба. Потім він узяв шматок заліза у формі мого копита, прилаштував його на місце й прибив кількома цвяхами просто до копита, щоб підкова міцно трималася. У мене в ногах одразу з'явилося відчуття важкості й скутості, але згодом я звик і до цього.

Тепер, коли вже було зроблено так багато, господар став привчати мене до упряжі, згодом довелося звикати ще багато до чого. По-перше, до жорсткого й важкого хомута на шиї й вуздечки з великими боковими

Чорний Красунчик

пластинами біля очей — вони називалися шорами, і це справді були шори, бо я не міг бачити нічого з боків, а тільки те, що було просто переді мною. Крім того, було невелике сидельце з осоружною жорсткою шлеєю, яку пропускали просто під моїм хвостом.

Я ненавидів цю шлею: відчуття від того, що мій довгий хвіст складали вдвічі та пропускали через ремінь, було майже таким самим неприємним, як від мундштука. Ніколи я не був таким близьким до того, щоб хвицнути когось, але, звичайно, я не міг хвицнути свого доброго господаря, тож із часом звик до всього і міг виконувати свою роботу так само добре, як моя мати.

Тут потрібно згадати ще один епізод мого навчання, який, я вважаю, був дуже корисним. Господар відправив мене на два тижні на сусідню ферму, де була лука, з одного боку якої пролягала залізнична колія. На ній паслися вівці й корови, і мене відправили до них.

Ніколи не забуду, як побачив перший потяг. Я скубав траву біля огорожі, що відділяла луку від колії, коли раптом почув звіддала дивний звук. Перш ніж я зрозумів, звідки він долинає, повз мене на величезній швидкості, з гуркотом, вивергаючи дим, пролетів довгий чорний потяг, і не встиг я й подиху перевести, як він зник з очей. Ошелешений, я зірвався з місця й щодуху поскакав на інший бік луки, і довго там відсапувався. Впродовж дня луку перетинало ще багато поїздів — деякі йшли повільніше за інші. Вони зупинялися на станції неподалік, й іноді перед зупинкою видавали жахливий крик і стогін. Мені було дуже лячно, але корови й далі спокійно паслися, навіть голови не піднімали, коли страшна чорна почвара з пирханням і гуркотом проїздила повз нас.

Перші кілька днів я не міг спокійно пастися; та коли втямив, що ця жахлива істота ніколи не заходить на поле й не завдає мені жодної

Мене об'їджаяють

шкоди, я перестав на неї зважати. І невдовзі, коли проїздив потяг, я й вухом не вів.

Відтоді я бачив багато коней, переляканих і знервованих від вигляду або звуку потяга; але завдяки передбачливості мого доброго господаря, на залізничних станціях я став почуватися так само спокійно, як і в своїй стайні.

Нехай кожен, хто хоче об'їздити молодого коня, поводитьься так, як поводитися зі мною.

